

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра ґрунтознавства та охорони ґрунтів ім. проф. М.К. Шикули

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Директор Інституту лісового і садово-
паркового господарства, професор
П.І. Лакида
" 05 " ПАРКОВОГО 20 22 р.
ГОСПОДАРСТВА

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ
"ЛІСОВЕ ҐРУНТОЗНАВСТВО"**

Галузь знань: 20 Аграрні науки та продовольство

Спеціальність 205 «Лісове господарство»

Розробник: проф., док. с.-г. наук Балаєв А.Д.

доц., канд. с.-г. наук Карабач К.С.

Робоча програма затверджена на
засіданні кафедри ґрунтознавства
і охорони ґрунтів
ім. проф. М.К. Шикули
Протокол №10 від «05.2022 р.»

Завідувач кафедри,
доктор с.-г. наук, професор,
В.О. Забалуєв
« 05 » 2022 р.

КИЇВ 2022

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ
“Лісове ґрунтознавство”

Практика розміщена на

<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=3730>

*Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність,
освітньо-кваліфікаційний рівень*

- Освітній ступінь – **Бакалавр**
- Спеціальність – **205 Лісове господарство**

Характеристика навчальної практики

- Вид – **Нормативна**
- Загальна кількість годин - **30 годин**
- Кількість кредитів ECTS – **1**
- Кількість змістових модулів – **1**
- Форма контролю - **Залік**

Вступ

Навчальна практика з дисципліни «Лісове ґрунтознавство» проводиться на 2-му курсі денної форми навчання ННІ лісового і садово-паркового господарства, ОС «Бакалавр», спеціальність 205 «Лісове господарство». Тривалість практики за навчальним планом – 6 днів (36 годин).

Мета і завдання практики

Навчальну практику з “Лісового ґрунтознавства” студенти проходять після засвоєння теоретичного курсу, проведення лабораторного практикуму з дисципліни та складання іспиту.

Метою даної практики є вивчення факторів і умов ґрунтоутворення, ґрунтових режимів і процесів, просторового розміщення, ознак і властивостей основних типів ґрунтів, як середовище росту лісових культур, географічне поширення та раціональне використання у лісівництві.

Завданням навчальної практики буде освоєння таких питань:

1) Вивчення факторів ґрунтоутворення досліджуваної території та їх вплив на формування і розвиток ґрунтів.

2) Ознайомлення з природними ландшафтами зони Полісся (мішані ліси, болотні масиви, борові тераси, заплави рік, моренно-зандрові рівнини) і зони Лісостепу (болотно-лучні, лісо-лучні, лучні, степові) та проведення їх геоботанічного і ґрунтового дослідження.

3) Дослідження закономірностей залягання ґрунтів на різних елементах рельєфу, з визначенням довжини, крутості схилу та його експозиції.

4) Практичне освоєння морфолого-генетичного аналізу ґрунтів в польових умовах.

5) Проведення дослідження видового та кількісного складу мезофауни в природних ґрунтах.

6) Дослідження деревної, чагарникової та трав'яної рослинності та їх вплив на напрямок розвитку ґрунтоутворюючого процесу.

7) Виявлення причин розвитку ерозійних процесів, заболочування, переущільнення, засолення та нераціонального використання досліджуваних ґрунтів.

8) Ознайомлення з агротехнічними, лісомеліоративними та гідротехнічними заходами регулювання поверхневого стоку та водного режиму ґрунтів (вали-тераси, лісосмуги, лотки-швидкотоки, осушувальні системи).

Обсяг і організація роботи

Відповідно до навчального плану для виконання програми навчальної практики з дисципліни «Лісове ґрунтознавство» відводиться 36 академічних годин. Практика триває один календарний тиждень. Кожна з академічних груп студентів розділяється на підгрупи по 4-5 чоловік, які отримують індивідуальні завдання для вивчення в польових умовах морфологічних ознак ґрунтів.

Методика проведення практики

Роботи, які виконуються студентами в процесі навчальної практики, діляться на польові та камеральні. При вивченні ґрунтів в польовий період практики застосовується морфолого-генетичний метод.

Зміст практики

В польових умовах студентами виконується закладка ґрунтового розрізу і прив'язка його на місцевості, опис факторів ґрунтоутворення, морфолого-генетичний аналіз профілю ґрунту та відбір зразків з кожного генетичного горизонту для побудови мікромонолітів. В камеральний період студенти оформлюють польовий щоденник та будують мікромоноліти ґрунтів, що досліджувались в польовий період практики.

Об'єкти практики

Досліджуються дерново-підзолисті, сірі опідзолені, лучні, лучно-чорноземні ґрунти. Практика проводиться на території Національного природного парку «Голосіївський» (Голосіївське лісництво лісопаркового господарства «Конча-Заспа» та на території Інституту садівництва НААН України с. Новосілки.

Для дистанційного навчання – ґрунти території за місцем проживання.

Протягом практики студенти підтримують зв'язок із викладачем за допомогою електронної пошти (karabach_ks@ukr.net), у Viber та у форматі відеоконференцій на платформі ZOOM.

Зміст практики

З урахуванням зональних особливостей ґрунтового вкриття бази навчальної практики можливі наступні варіанти розподілу часу, необхідного для вивчення властивостей окремих типів ґрунтів.

Обладнання та інструменти

Під час практики використовується наступне обладнання та інструменти: компас, GPS-навігатор, екліметр, совкова та штикова лопати, ґрунтознавчий ніж, лінійка, вода, розчин 10%-ної соляної кислоти.

Форма контролю

Формою контролю навчальної практики є залік.

Підсумки навчальної практики підводяться у формі складання індивідуального заліку викладачу (очно або у формі онлайн конференції). До заліку допускаються студенти, які повністю виконали програму навчальної практики і подали звітну документацію.

Кожен студент працює **індивідуально**.

Всі роботи виконує самостійно під керівництвом викладача.

Кожен студент веде електронний щоденник з практики та готує звіт про проходження практики і презентацію з фотокаталогом об'єктів дослідження. Студент допускається до захисту звіту за умови присутності та безпосередньої участі у роботі протягом практики.

Оцінювання студента відбувається за шкалою:

Оцінка національна	Рейтинг студента, бали
Зараховано	90-100
	74-89
	60-73
Не зараховано	0-59

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

проходження навчальної практики з дисципліни «Лісове ґрунтознавство»

День практики	Назва теми	Кількість годин
1	Проведення інструктажу з техніки безпеки. Методика дослідження ґрунтів у полі (закладка розрізу, морфолого-генетичний аналіз профілю). Фактори та умови, ґрунтові режими та процеси зони Полісся. Морфологічний аналіз профілю дерново-підзолистих ґрунтів на водно-льодовикових відкладах.	5
2	Морфологічний аналіз профілю дерново-підзолистих ґрунтів на моренних відкладах та дерново-прихованопідзолистих на делювіальних піщаних відкладах.	5
3	Фактори та умови, ґрунтові режими та процеси зони Лісостепу. Морфологічний аналіз профілю світло-сірих і сірих лісових ґрунтів.	5
4	Морфологічний аналіз профілю темно-сірих лісових і лучних ґрунтів на лесовидному суглинку.	5
5	Закладка розрізу, опис факторів, умов та процесів ґрунтоутворення, вивчення будови профілю та морфологічних властивостей лучно-чорноземних і лучних ґрунтів на лесі.	5
6	Оформлення польових щоденників, підготовка до заліку. Залік.	5
6	Всього	30 (1 кредит ЄКТС)

Друковані та Інтернет джерела

Основні джерела

1. Балаєв А.Д. Грунтознавство з основами геології: Навчальний посібник / Балаєв А.Д., Піковська О.В. – Київ: Видавничий центр НУБіП України, 2016. <http://dspace.nubip.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/3924>
2. Грунтознавство: Навчальний посібник / Балаєв А.Д., М.Ф. Бережнюк. – К.: ЦП «Компринт», 2016. – 402 с. <http://dspace.nubip.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/739>
3. Географія ґрунтів України. Навчальний посібник / Балаєв А.Д., Нестеров Г.І., Тонха О.Л., Центр ІТ, 2012. - 213 с.
4. Тихоненко Д.Г., Дегтярьов В.В., Кронін С.В., Величко Л.Л., Новосад К.Б., Балаєв А.Д., Кравченко Ю.С., Тонха О.Л., Веремеєнко С.І. Практикум з ґрунтознавства: Навчальний посібник / За редакцією професора Д.Г.Тихоненка. – 6-е вид., перероб. і доп. – Х.: Майдан, 2009.

Додаткові джерела

1. Медведєв В.В. Мониторинг почв Украины. Концепция. Итоги. Задачи. 2-е издание / В.В. Медведєв. – Харьков.: ПФ «Антиква», 2012, 428 с.
2. Надточій П.П. Екологія ґрунту та його забруднення / П.П. Надточій, В.Г. Гермашенко, Ф.В. Вольвач. – К.: Аграрна наука. – 1998. – 286 с.
3. Атлас почв Украинской ССР / Под ред. Н.К. Крупского. – К.: Урожай, 1979. – 160 с.

Інтернет-джерела

1. Назаренко І.І., Польчина С.М. Нікорич В.А. Грунтознавство/ Електронний ресурс: Пізнавальний світ: Географія // http://geoknigi.com/book_view.php?id=687
2. Інтерактивна карта ґрунтів України <https://superagronom.com/karty/karta-gruntiv-ukrainy#close>
3. Добровольский Г.В. География почв / Г.В.Добровольский, И.С.Урусевская. –Изд-во: МГУ, 2004. – 460с. – [Електронний ресурс]: МГУ им. М.В.Ломоносова: Электронная библиотека. – Режим доступа: http://www.pochva.com/?content=3&book_id=0096.
4. Карти України <https://geomap.land.kiev.ua/soil.html>
5. Науковий журнал “Рослинництво та ґрунтознавство” <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Agronomija>